

Эрурсен шоҳ, агар оюҳ сен-сен, Агар оюҳ сен-сен, шоҳ сен-сен

Хабар

шабр

Ўзбекистон Республикаси Алоқа Вазирлиги нашири

• 1992 йил мартаңдан чиңа бошлиған

• 1993 йил, 12 февраль № 7 (46) •

Баҳоси 5 сўм.

А. ТУРАЕВ сурат лавҳаси

• Узбекистон Республикаси Алоқа вазирлигидаги

МАРКАЗИЙ ЖАМГАРМА ШАКЛЛАНДИ

1993 йил 9 февралда Узбекистон жумҳуриятини алоқа ташкилотлари ва корхоналари раҳбарлари Кенгаш аъзоларининг умумий мажлиси бўлди ўтди. Кенгаш расебати таъсисига биноан бу галин умумий интилиш сим ордани ўтказилди. Пойтахтадаги Алоқа вазирлиги студиясида Кенгаш аъзолари, шаҳар ва вилоят алоқа ташкилотлари ва корхоналарининг раҳбарлари, вилоятлардаги студияларда — Кенгаш аъзолари, давлат электр ва почта алоқаси, курилиш-монтаж ташкилотларининг бошлиқлари тўпландилар.

Мажлисини Кенгаш раиси, Узбекистон Республикаси Алоқа вазирни К. Р. Радимов олиб борди. Анкуманди соҳа ва жумҳурият аҳамиятига молни алоқа обьектларини, илмий-тадқиқот ишларини, янги техника ва технологиялар жорий этишини, вазирлик аппарати ва «Хабар» газетаси фаолиятини таъмилилаш ҳамда минтақавий ҳамдустлиги алоқаси ишкроқумини таъмилилашга улуҳ қўшиш мақсадида 1993 йили Алоқа вазирлигининг ягона, марказий жамгармасини шакллантириш масаласи кўриб чиқиди. Бу масала юзасидан раҳбарлар кенгаш аъзоси, Алоқа вазирни муовини В. А. Кравченко маъбуза цилиб, 1992 йил мобайнида марказий жамгармадан фойдаланиш ва унга маблаг ўтказиш механизми масаласини таҳлил қилди. Бундай жамгарма зарурати асвалигини, соҳа фаолияти учун асқотишни мумкинлигини ҳаётини ўзи исботлади.

Маърузачи ўтган йилги таърихи асосида айрим ўзгартиришлар кириши билан 1993 йил учун ҳам вазирликкинин марказлашган жамгармасини шакллантириш тўғисидан кетишига олиб келмоқда. Фақат 1992 йилнинг ўзидаёт капитал қурилиш қиймати 25 баробар ошиди. Бундай шароитларда алоқа соҳасидаги йирин қурилишларни, илмий лоихаларни, бошқариш ва ишлаб чиқариши тарқоқ ҳолда олиб бориши мумкин бўлмайди. Бундай ташчири, соҳанинг илгор суръатларда ривожланниш учун амалдаги корхоналарни қайта таъмилашга ривожлантириш учун янада кўп маблаг берак.

Маъдумки, 1992 ҳисобот йили учун вазирлик марказлашган жамгармасини 56 миллион сўм ҳаммада ташкил қилиш мўлжалланган эди. Бироқ алоқа хизматига белгиланган тарифларнинг ошиши муносабати билан жамгармадаги умумий маблаг миқдори 90 миллион сўмни ташкил қилди. Режадаги 49 миллион ўнрига 65 миллион сўм соҳадаги йирин қурилишларни, илмий лоихаларни, бошқариш ва ишлаб чиқариши тарқоқ ҳолда олиб бориши мумкин бўлмайди. Бундай ташчири, соҳанинг илгор суръатларда ривожланниш учун амалдаги корхоналарни қайта таъмилашга ривожлантириш учун янада кўп маблаг берак.

(Давоши 2-бетда)

• Воқеалар • янгиликлар • хабарлар •

ОЛАМДА НИМА ГАП?

Серқуд ёки днёмримизда буюк мутафаккир Алишер Навоий таваллуд топган кун кенг ниншонланди. Шу кунларда шонрининг ўлмас сатрлари адабий ихлюсмандарнинг тилидан тушибади.

Узбекистон Республикаси Вазирлар Махкамаси ҷаҳори билан Узбекистон давлат космик тадқиқотлар агентлиги («Узбеккосмос») фаолият кўрсатади бошлиғи. Узбек олимлари тилсум кийини тадқиқ қилишида беқиёс имкониятга эга бўлишиди.

Намангаёнлик нафақа-хўрлар яна почтачилар хизматидан баҳраманд бўлинмоқда. Уч ой таъриба сифатида нафақа тарқатишни ижтимоий таъминот бўлнишни ходимларни ўз зинмасига олишиган эди. Аммо улар бу зинмасига ўддасидан чиңа олишигади.

Намангаёнлик нафақа-хўрлар яна почтачилар хизматидан баҳраманд бўлинмоқда. Уч ой таъриба сифатида нафақа тарқатишни ижтимоий таъминот бўлнишни ходимларни ўз зинмасига олишиган эди. Аммо улар бу зинмасига ўддасидан чиңа олишигади.

Нукуслик мижозлар телефон хизматидан кун сайн қонишик ҳосил қилишмоқда. Бу ерда тўппадан тўғри ер юзидаиги истаган шаҳар билан боргланувчи алоқа тизимиш иш бошлади.

Тоҳкимекта вилоятнинг Замги ота туманинада Назарбек қишлоғига лицей иш бошлади. Турк қардошларини кўммагидаги очилтаги бу билим даргоҳи ишом-хотиблар тайёрлайди.

Козондаги вертолёт ишлаб чиқарни бирлашмаси Россия Президенти учун маҳсус «МИ-8» тайёрлади. 7 ўрнини бу парракли машина бисер қулийликларга эга. Шу пайтатча бирлашмада М. Горбачёв, Н. Назарбов, М. Шаймиев ва бошқа ҳукумат раҳбарларига ана шундай вертолётлар топширлади.

Россия ички ишлар вазирлиги ишлаб чиқсан дастурга кўра, жиноятчиликни таг

томири билан тугатиш учун 2 йил керак бўлди, унга кетадиган ҳароратлар 2 трillion сўмни маддани ташкил қиласкан экан.

Техрон яқинидаги СУ-22 қишлоғи самолёти билан тўқишилаб кетган ТУ-154 самолётлари ҳалокатта учради. Эрон ҳукумати иккага олган бу ҳаво кемасидаги 134 ўловучи ва 5 нафар рус экипажи азозларни ҳалок бўлишибди.

Япония Россияга почта жўнатанин тартибигина ўзгартириячи. Энди у илгарянгидек Москвага эмас, балки Хабаровскга юборилади.

Узмим юзосидан ючиб юрган Буюк Британиялик машҳур ёзуви Салмон Руштияна эмин-эркин юришдан маҳрум бўлди. Эрон президенти Рағсанжоний оутулло Ҳумайнӣ вафот эттани боис у чиқарган ҳукмни бекор қилила олмаслигини айтди.

БУГУНГИ СОНДА:

- МАРКАЗИЙ ЖАМГАРМАНИНГ ИМКОНИЯТЛАРИ КЕНГ
- СИФАТ УЧУН ҲАММА МАСЬҮЛ
- ҚУРИЛИШДА БУРИЛИШ БУЛАДИМИ?
- ШОИР ВА МУТАФАККИРГА ЭХТИРОМ РАМЗИ
- НЕГА ШУНДАИ ДЕЙМИЗ?

КЕЛГУСИ СОНЛАРДА:

- АЛОҚА КОЛЛЕЖИДА БИР КУН
- ХАЛИФА УМАР ВА ШОМ Ноиби
- ЗАМОНАВИИ МАҚОЛЛАР: ГАП ЭГАСИНИ ТОПАДИ
- ИНСОН ҚАЛБИ ПОК БУЛСА...

Узбекистон Республикаси Алоқа вазирилгига электр ва поча алоқаси корхоналари раҳбарлари иштирокида йиғилиши бўлиб ўтди. Унда алоқа хизмати кўрсатарни буғуни аҳволи ва унинг сифатини яхшилаш чораларин мұхқома этилди.

Алоқа вазири К. Р. Раҳимов йигилишини очар экан, иккى йил муқаддам республика ҳукуматининг қарори билан Давлат алоқа инспекцияси ташкили этилган ва унга қайси муассасага қарашни эканлигидан қатъий назар жами алоқа корхоналарида иш сифатини назорат қилиб бориши ваколати юнганинги таъкидлаб ўтди. Аммо ўтган иккى йил инспекциясининг қарори раҳбарлари ва ходимлари учун алоқа корхоналарида иш сифатини назорат қилиб бориши етади. Умуман Давлат инспекцияси ве унинг вилоятлардаги бўлинмалари иши талабга жавоб бермайди. Шу боис сифатни яхшилаш у ёқда турсин. Ҳатто кўпгина хизмат турлари бўйича ёмонлашганини сезиш мумкин. Алоқа хизматидан фойдаланаётган фуқаролар ва ташкилотлардан туштетган сонсаноцис шикоятларда алоқа ходимларининг малакаси пастлиги, улар ҳозиржавоб эмаслиги, ишда интизом йўқлиги баёни қилинган.

Ҳозирги пайтада алоқа соҳасини ривожлантириши мушқуллашиб қолди. Капитал қўрилини оқсаноқиди. Мавжуд ишлаб чиқарни шартномаларининг барбор бўлиши, материал ва ускуналарининг қимматлашуви, пулниң қадрсаллини гуфайли иш қажми камайиб, алоқа корхоналари маблаги кисқариб бораёт. Аммо ўч қандай маблаг талаб этилмайдиган, фақат ходимларининг малакаси, ў ишта сидқидилдан меҳр кўшиши туфайли юзага келадиган сифат масаласида ҳамони кўнгилдагидек эмас.

Давлат алоқа инспекцияси бошлиги Ш. Ш. Исломовнинг маърузасида бирмунча иш қилинаётган билан, маймалар асло камаймайтгани хусусида мисоллар ва раҳамалар көлтирилди. 1992 йили инспекция ходимлари томонидан 700 дан кўпроғи текширици ўтказилиб, тегизли ҳужжатлар расмийлаштирилди. Аммо кузатиши шуня кўрсат-

дик, кўплаб хизмат турларининг сифати ёмонлашган. Бу ерда айрим соҳалар бўйича бир мунча ўзгариш мавжуд дейиши ўрини бўлмаса керак. Зеро, ўзини оқлаш кўйидан бўлганларниң доимий бахонасидир. Ана шу камчилик инспекция бошлигининг мъурзасида ҳам сезилди.

Хизмат ҳақи ошган бўлишига қарамай, шаҳарлараро телефон станицисида бажарилмаётган буюртмалар со-

зах, Сирдарё. Тошкент вилюятлари ҳамда темир йўл юшидаги почтаматнинг фабрияни қониқарли дейиши кийин. Пул юбортмаларни ўқотиш кўпаймонда. Бу борода тўланадиган товои 30 фойзга ошган. Обуна нашрларини ташиши ва эгаларига етказилиши ёмонлаши. Газета ва журналар 2-3 кун кечишик обуначиларга етказилмоқда. Ҳатто айрим қишлоқ туманларida ҳафтасига бир екин маргатагина матбуот нашрлари олиб келинганни, холос.

Ўзидан бу масала вазирlik раҳбариятини жидий ташвишга солмоқда. Ўтган йили хизмат ҳақи бир неча

марказлашган бир пайтда корхона раҳбарлари иш сифатини ёмонлашувидан вазирlik ва унинг бўлнималарини айборд қилиб кўрсатишади. Бугун мутлақо бозгача ҳолат. Ҳар бир корхона ўзини мустақиль иш тутар экан, сифат масаласини асло уннутмаслиги лозим. Афусуски, унда бўлмаяти. Ҳамон илгаридек фаболия кўрсатилиб, ўзларини оқлашдан нарига ўтилаяти.

Йигилишида сўзга чиқсан «Тошкент почтаси» корхонасининг бошлиги С. Х. Хотамов янги ва юкори бўлган хизмат ҳақларини жорий этишида вазирlik сўстукашлик қилаётганинги таъкидлаб

юзасидан тегишили ҳисоб-китобларни тақдим этмади.

Йигилишида Тошкент вилоят электр алоқаси корхонасининг бошлиги М. С. Содиков, «Ўзбекистон почтаси» концерни раиси Р. Ф. Валиев, «Ўзбекистон почтаси» концерни раиси М. К. Носирова, Сирдарё вилоят алоқа корхонасининг бошлиги М. Н. Қиличев сабаклар сўзга чиқшиди.

Йигилишида Алоқа вазири К. Р. Раҳимов якулди. У шунки таъкидларки, вазирлик бўйича тез орада маҳсус буйруқ чиқарилди, унда 1993 йил мобаёнидан иш сифатини кескин чоралар билан яхшилаш тадбирлари ўз аксини топади. Колаверса, ҳар бир раҳбар ўз вазифасини бекаму-кўст бажарши даркор. Бугунги кунда вазирлик, концерни ва корхоналарнинг бирори билан бўлган муносабати аниқ қилиб белгилаб кўйилган. Концерни ва корхоналардан доимий равишда иш сифатига алоҳида ётибор берилини талаб қилинади. Ишнинг сифатини назорат этиши аёдатли. Аммо инспекцияни зинмасига юклитилган. Аммо инспекция текшириши билан чегараланиб юлмасдан, аниқланган камчиликлар ва тартибасизликларни тутгатишида алоқа корхоналарни таъкидлайди. Ҳар бир иш сифатини юкори чоралар билан яхшилаш тадбирлари ўз аксини топади. Шунки иншатларни расмийлаштириши билан тутгам, балки хизмат маданийтини ошириши қараштирилмаган. Бу 1992 йил ишни бўйича «Ўзбекистон почтаси» концерни 113 миллион сўм фойда олди, аммо бу раҳам янада юкоририб бўлиши мумкин эди, деди. Афусуски, С. Х. Хотамов шошма-шошарлик билан бундай йўл тутиши мумкин эмаслигини яхши билмаса керак. Чунки хизмат ҳақини кескин ошириш билан мижзоларни умуман йўқотиб қўйиш эҳтимолдада холи эмас. Колаверса, Тошкент почтами ҳам, «Ўзбекистон почтаси» концерни ҳам янги тарифлар жорий этишига ҳозирлик куршишмаган. Бу борадаги амалга оширилиши зарур бўлган тадбирлар ишлаб чиқилгани ўйқ. Зарур миқдорда почта марказлари етишимайди. Йил давомидан почтамт, на концерни вазирликка янги хизмат ҳақлари жорий этиши

A. КУДИНОВ

СИФАТ-ДИҚҚАТ МАРКАЗИДА

ни ошиб бормоқда. Барча буюртмалар ҳисобига олини майди. Шаҳар телефон тармолиди имкониятинг эга бўлишиди. Шунни ҳам айтиш керакки, ўзини қўнишларидаги телефон тармолигини иши қошишларидаги ишлаб чиқарниша ўзини яхшилаштиришини оширилди. Аммо ишлаб чиқарниша ўзини яхшилаштиришини оширилди.

Симли радио нуқталари иши мутлақо талабга жавоб бермайди. Бу соҳада кўплаб мижзолар ишқотилмоқда. Кўчма ва доимий ишлаб турган алоқа иншотларидаги асоб-ускуналар эскириб, уларни капитал ва жорий созлари ишлари олиб бораёт. Бу борода айнинса Ўзбекистон вилоятларидан, Қарақалпокистон мухтор жумхураниятида таъкидлайдиган. Аммо ана шунга яраша хизмат кўрсатиш маданийти юкори бўлганини ишлаб чиқарниша таъкидлайди. Аммо ана шунга яраша хизмат кўрсатиш маданийти юкори бўлганини ишлаб чиқарниша таъкидлайди.

Почта корхоналарида ҳам иш сифати қониқариси эканлиги таъкидлаб ўтилди. Жиз-

баробар оширилиб, алоқа корхоналари кўрилган фойда ҳисобига илчи-хизматчиарни ижтимоний ҳимоялаш имкониятига эга бўлишиди. Шунни ҳам айтиш керакки, жумхуриятимиздаги ишлаб чиқарниша эга бўлган халқ ҳужжалиги тармоли ходимларидаги яхшилашни оширилди. 1992 йилниң 24 сўм қилиб белгилаган таъзида ишлаб чиқарниша таъкидлайди. Аммо ана шунга яраша хизмат кўрсатиш маданийти юкори бўлганини ишлаб чиқарниша таъкидлайди. Аммо ана шунга яраша хизмат кўрсатиш маданийти юкори бўлганини ишлаб чиқарниша таъкидлайди.

Шунни ҳам айтиш лозими, корхоналар ва Даъват алоқа инспекцияси раҳбарлари вазирlikнинг «Алоқа — ҳалқато» борасидаги бўйргида кўрсатилган талабларни баҳаршишларидаги амаллий тарифларни ҳам иш тутшигаш гўё. Бу дол айрим раҳбарларнинг масульянитслигини, ўз ишлари соўқонлигини, ўзларига берилган тарифларни шаклантиришини оширилди. Барча яхшилаштиришини оширилди.

Иудизмга сигинувчиларга янга бир қуалайлик яратилди.

Энди улар тўғридан-тўғри факс орқали яратганини ўзига мурожаат қилиншлар мумкин. Истроиддинг миллий телефон компанияси янги хизмат турини жорий этиши

БЕПУЛ ХИЗМАТ

кўпчиликка маъжӯл тушди. Ҳар қандай тақвадор шахс ўз арз-додини оллоҳинг ўзиға изҳор қилиш бахтига мусасар бўлди. Компания ходими мурожаатларни жамлаб,

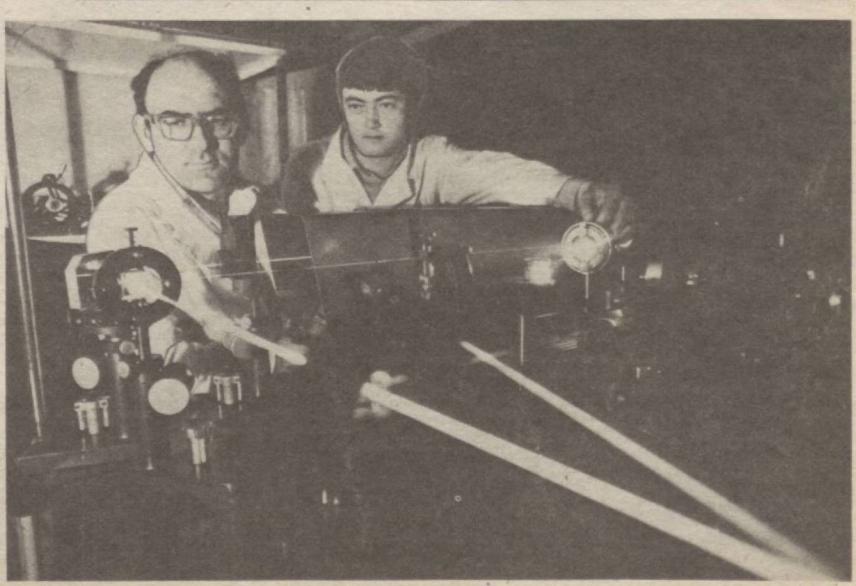
МАРКАЗИЙ ЖАМГАРМА ШАКЛЛАНДИ

(Боши 1-бетда)

Шу боис марказлашган жамгарма вазирилгига кейинги фойда-хизматни таъминлашсанда яхшилашни ошириш ишлаб чиқарниша таъкидлайдиган.

Мажлисида жумхурят Алоқа вазирилгига қарашли барча йирик корхоналар раҳбарлари марказлашган жамгармани 1993 йилда ҳам албатта ташкил қилиш лозимигини маъқулашди. Фақат ана шу жамгармaga ажратилиётган маблаглар мидори борасидаги қарор лойиҳаси юзасидан ҳар хил таклифлар ўтгага ташланди. Ўзбекистон жумхурятини Алоқа вазири, Кенгаш раиси К. Р. Раҳимов йигилишини якунлайди.

Илмий-тадқиқот ишларидан иштирокчи, умумтармоқ аҳамиятига эга бўлган алоқа объекларини қуриш, янги техника ва технологияларни жорий этиши, бошқариш аппарати ва «Хабар» газетасини маблаг билан ташмиллашадига Ўзбекистон Республикаси алоқа ташкилоти ва корхоналари раҳбарлар Кенгаши 1993 йилда ҳам тармоқдаги марказлаш-

Илм-фан халқ ҳужжалигига хизмат қилади.

Сураткаш Л. Гусейнов

ШЕЪРИЯТ МУЛКИНИНГ СУЛТОНИ

Ҳар йили 9 февралда жумҳуриятимизда буюк бобоколонимиз Алишер Навоий туғилган сана кенг нишонланади. Шоирга бағишиланган адабий кечалар, учрашувлар ўткази-

лади. Шоирнинг ўлмас сатрлари тиллардан тушмайди. Бу йил ҳам шеърият мулкининг султони таваллуд топган кун ўзгача кайфият билан тантана қилинди.

вафотидан сўнг иодири даврон, иззату тамкинлик курсисида қарор топди. Зикр этилган мағрифатчи (кечирмил) подшоҳ (султон Ҳусайн Бойқаро) замонида, унинг ҳаммати ва буюк ҳиммати билан ҳамма вақт фазилат ортиришга интилди, фазл эгалари билан сухбатда бўлди. Унинг карамли таъби ва ўтиришни шеър айтди, осор ва ҳарларни (пайғамбар ҳадислари) ўрганишга қаратилди. Ёшлик чогларидәк зуллосонайн — иккита тил атаси, туркий шевада соҳиби фан, форсийда соҳиби фазл бўлди.

Султон Абулқосим Бобур истеъоддларни парвариш қиливчи подшоҳ эрди. Ҳамиша улуғ амир (Алишер Навоий) таъбиининг мудоммилги, фаросати учун оғарин ўқириди. Баъзан Навоий ёзган туркийча ё форсийча шеърларни мутолаа этар, ҳам табиатининг

тириш, илм олиш билан машгул. Унинг мажлис аҳли ҳам хуштаби, фозил кишилардир. Унинг мақбул хотирни аҳли дилдан ўзгани истамайди...

Унинг туркни мақбул табиатининг хуносаси, дилни ўрточи муаммолари латиф фикрининг хоссасидир.

Унинг мавж уриб турган билим дарёси назм ва наср дурларни ҳар неча кунда бир марта сочиб турниди ва илм аҳли у дурларни қулоқларига осиб, оқил кишилар қулоқларини безаб турибидар...

(Форсчадан
Бўрибай АҲМЕДОВ
таржимаси)

ИККИ Аллома

Алишер Навоийни узон йилларча буюк шоир, сўз санъаткори, нари борса йирик давлат арабби сифатида ўрганиб келинди. Навоий шеърияти ҳам асосан шеърий санъати жиҳатидан ўрганилди, газал ва достонларининг мазмуни эса воқеалла ва улардан келиб ҷиузви ижтимоий-сиёсий гоялар жиҳатидан юзаки тадқин этиб келинди. Навоий асарлари замонида яширинган илоҳий сирлар хаzinалари эса кашф этилмай, яширилгичка қолди.

Ҳақоний савол туғилди: атоқли навоийшуносларимизнинг (Е. Э. Бертельс, О. Шарафуддинов, П. Шамсиев, Х. Сулаймон, А. Қаълов, Э. Рустамов, А. Рустамов, А. Ҳайратметов, А. Абдурашидов, Е. Исҳоқов, Ш. Шарипов, В. Раҳмон, Н. Маллаев, И. Ҳақкулов, Н. Жумасев ва бошталар) Навоий асарларидаги илоҳий сирларга назарлари тушимаганин? Бу мураккаб саволга тез ва анниқ жавоб берини қийин. Ҳаммаси булмаса ҳам, баъзилари Навоий асарларининг фалсафи, тасаввифи маъноларидан ҳайратланар эдилар, аммо шўролар даврида руҳидар, маънавият оламининг илоҳий сирларни ҳақида гапириш, ёзиш мумкин эмас эди. Шунга қарамайди, айрим навоийшунослар бу хазиналар ҳақида ишоралар билан ёзишиб ва бу чекизолама жаҳолатар маглуб этиб, унда ҳар хил ёмон ахлоқсизликлар пайдо бўлса, бу дўконда бундай иллатларни даволаш учун турли шарбатлар мухайедир. Үндаги сандал, мушк, абир ва заъфарон каби доворларни ҳақида назарда жаҳолатдан даволайди. Файзли бугодан етиширилган гулоб ва ҳушбўй мушкларнинг ҳар биридан юз файзли умид ҳосил бўлди. Унинг қанду навотвота ўхшаш ширин сўзларидан ўлган кўнгил ҳам ҳаёт топлади. Асал ва шакар каби бу сўзлардан бечоралар чора топади. У назм ва насрда турфа хил асарлар яратдик, уларда вахдат сирлари тафсир этилган.

Ноҳият, ношишлар ва навоийшунослар бирлашиб, Навоий асарларининг дебрли қисқармаган нусхаларини нашр босладилар. Ана шундан сўнг Навоий маънавий олами хазиналарига ўйл очилди. (Бу ерда Навоийнинг 15 жиллини кулиятини, насрни баёнларни ҳам назарда тутоқдамиз).

Ҳазрат Навоийнинг болалик чоғларидано илоҳий сирлар оламига етаклаган ислом алломалийдан бирга шайх Фаридуддин Аттор эканлини кўпчиликка маълум. Аммо бу ҳақда гапириганимизда кўпинча тор ва юзаки фикрлар билан чекланамиз. Ана шу юзакиликдан теранлик оламига кири-

шимиз учун Навоий асарларининг ўзи бизга йўл кўрсатиб, нур сочиб турди. Фақат бу илоҳият нурларини қалб кўзлари билан кура оламиз.

Зотан, Навоий «Лисонут-тайр» достонида маънавий устози Аттор ҳақида бундай ёзди: «Фаридуддин Атторнинг маънолар деңизизаги дурлар худди кечаси жилва қилаётган юлдузларга ўхшайди. Конларидаги ёктулар эса кечки пайдаги шафақи, балки тоғ пайдида энди ёйниб келаётган қўйнукларни монанд. Уларни сен дуру гавҳар дема, балки олам ҳодисалари тоши дегин, ба тошлардан занфу нотавонларнинг (иёммони занифларнинг) боши ёрлгисидур. Уларни ёкту ҳам дема, балки олам аҳли қатлидан оқсан қонлар деб атагин. Гарчи васфини айтишда қалам оқизлик килясада, энди (Атторнинг) дўқонини шарҳ қиласай. Агар одам таъбии жаҳолат маглуб этиб, унда ҳар хил ёмон ахлоқсизликлар пайдо бўлса, бу дўконда бундай иллатларни даволаш учун турли шарбатлар мухайедир. Үндаги сандал, мушк, абир ва заъфарон каби доворларни ҳақида назарда жаҳолатдан даволайди. Файзли бугодан етиширилган гулоб ва ҳушбўй мушкларнинг ҳар биридан юз файзли умид ҳосил бўлди. Унинг қанду навотвота ўхшаш ширин сўзларидан ўлган кўнгил ҳам ҳаёт топлади. Асал ва шакар каби бу сўзлардан бечоралар чора топади. У назм ва насрда турфа хил асарлар яратдик, уларда вахдат сирлари тафсир этилган.

Навоий шундан сўнг Атторнинг «Мусибатнома», «Илоҳийнома», «Ушбурунома» (Туя ҳақида), «Ўмр булоги», «Тазкирату альи» ва «Мантиқут-тайр» («Куш нутки») асарларини қисқача шарҳлайди.

Сўнг Навоий валий шоир — шайх Атторнинг барча ажойиб асарлари бир тарафу, «Мантиқут-тайр» достони бир тарафа эканлигини айтиб, бу асар маъноларини фаҳмлаш учун киши маҳфий тилларни (ғойбот сирларини) билиши кераклигини айтиди.

қудрати ва сўзининг ширинлигига таажужубланарди. Навоий унинг беназир марҳаматларидан баъзар олар ва ихши дуолар билан маддат беради.

Шу кунларда бу улуғ амир дину давлат ҳомийси, шарнат ва миилатнинг пушти паноҳидир. Замон подшоси (султон Ҳусайн Мирзо — Б. А.) унинг фойдалари насиҳатларидан баъзар олмоқда. Муносиб дўстлари, баъзанд мартабалий араббларнинг ёқими сұхбатидан миннатдор ҳам розидирлар. У (Навоий)нинг ҳимматли мажлисларини фозиллар тилаги, олий даргоҳи фуқаронинг мурожаатоҳи, дастурхони ҳизроназадалар учун турли нозу нөмешларга тўла, эшиги мұхтоялларга ҳамма вақт очиқидир...

Бу улуғ амир (Навоий)нинг мақбул табиати ва мулоҳим фельли султон Ҳусайн ҳанобларига яқинлик, мусулмонларнинг муҳим ишларига қафилки, шарнат ва суннат, мулк милият ишларни равнақ эттириш билан банд бўлса ҳам, ҳамиша фазилат орт-

лик қилибменким, бу аబёт (байтлар) андиндурур:

Улки букун қутби тарниатдур

.

Кошифи асрори ҳақиқатдур ул. Кўкси ҳақоинк дури ганинкаси, Кўнгли маоний юзи ойинаси. Олий анга етти фалакдан маҳал, Етти фалак мушкули оллида

ҳал.

Мадрасаси қудс анииг маъмани, Ҳонақоҳи уис анииг масканни, Жиљвагаҳи гулшани чархи барин

Обхўри чашман айнул-иқин.

Қасри қаломи чиқиб андоқ баланд, Ким анга гардун сололмай каманд. Анда шайотин ҳаснига йўқ сабот, Баски, уруб ҳайли малонк қанот...

Изоҳ:

Кутби тарниат — султон Ҳусайн замонида Ҳожа Аҳрор — Мовароунахда, ҳазрат Жомий — Ҳурсонда нақшбандия тарниати пирлари эдилар.

Кошифи асрор — ҳақиқати сирларни кашф этувчи.

Ҳақоинк — ҳақиқатлар. Маоний — маънолар. Қудс — муқаддас. Маъман — омонийлик берилувчи жой. Ҳонақоҳи уис — дўстларга бошшана маъносиди.

Обхўри ташман айнул-иқин — тасаввифда олий босқиси, ҳақиқати этишини булогининг ичимлик суви. Шайотин ҳаси — шайтонлар тонғаси. Ҳайли малонк — малаклар, фаршталар гуруҳи.

(Саҳифани Маҳкам МАҲМУД тайёлраган)

НИЗОМИДДИН АЛИШЕР НАВОЙИ

(Давлатшиоҳ Самарқандийининг
«Тазкиратуши-шуаро» асафидан)

...Офтобни таърифлаш ақл хиалингидан нишона, тоза мушкинлигидан фазилатидан қиссани тўзиши жаҳа аломатидир. Бу кутулг амир замонида, унинг хумоюн маджлининг зикри жаҳоннинг қатор мамлакатларидан машҳур, фазилатининг даббаси ва олий ҳимматининг камолоти бутун жаҳонга ёйилгандир. Бу ҳақда нима дейилса ҳам сабоқ ҳосил бўлғудишидир.

Бу номдор ва олий даражали амирнинг улуғ отаси (Ғиёсiddин Баҳодир) замонасининг машҳур кишиларидан ва Чигатой улусининг улуглариданидир. Султон Абулқосим Бобур ҳукмронлиги даврида мамлакат идораси ва давлатда кафиллик унинг (Ғиёсiddин Баҳодирнинг) қўлида бўлиб, султоннинг яқин кишиси эди. (Ғиёсiddин) фозиллиги туғайли ўғлинига фазилатидан тартифлаштирилди, замон подшоси (султон Ҳусайн Мирзо — Б. А.) унинг фойдалари насиҳатларидан баъзар олмоқда. Муносиб дўстлари, баъзанд мартабалий араббларнинг ёқими сұхбатидан миннатдор ҳам розидирлар. У (Навоий)нинг ҳимматли мажлисларини фозиллар тилаги, олий даргоҳи фуқаронинг мурожаатоҳи, дастурхони ҳизроназадалар учун турли нозу нөмешларга тўла, эшиги мұхтоялларга ҳамма вақт очиқидир...

Бу улуғ амир (Навоий)нинг мақбул табиати ва мулоҳим фельли султон Ҳусайн ҳанобларига яқинлик, мусулмонларнинг муҳим ишларига қафилки, шарнат ва суннат, мулк милият ишларни равнақ эттириш билан банд бўлса ҳам, ҳамиша фазилат орт-

лик қилибменким, бу аబёт (байтлар) андиндурур:

Улки букун қутби тарниатдур

.

Кошифи асрори ҳақиқатдур ул. Кўкси ҳақоинк дури ганинкаси, Кўнгли маоний юзи ойинаси. Олий анга етти фалакдан маҳал, Етти фалак мушкули оллида

ҳал.

Мадрасаси қудс анииг маъмани, Ҳонақоҳи уис анииг масканни, Жиљвагаҳи гулшани чархи барин

Обхўри чашман айнул-иқин.

• Янги руҳи: Ўзбекнинг гали қизиқ...

БОЗОР-ЎЧАР

1. Отаанг — бозор, онанг — бозор. Бунинг маъноси — бозор сени ўз хўкимга етаклайди. Баҳосин ўтказади. Бозор қонунларига риоя қилиш жоиз. Ота-онага бўйсуниш шарт бўлганидек, бозорга, нарх-навога бўйин эшигга мажбурсан. Ҳатто отанане пешонанинг битказолмаган мол-дунёни омон бўлсанг, омадинг юриша, қўлинг узунлашса, бозордан оласас. Кўшин, ҳамасоб, қаридуш-уругнинг, дўст-оғайнинг, шоғирдларнинг сарғайиб нима қўйдилди?! Беминнат бозор бор. Түрмуш, тиричилик, ёхтиёни бозор белгилайди. Отаанг — бозор, онанг — бозор. Муқобили: Пул бўлса, чанганд шўрава.

2. Бозор кўрган эчки. Кўчма маънода: кўпини кўрган одам, чандаст, уддабурро, тажрибали шахс. Эчки бозор кўрса, хўжайин, даллол, ха-

Маҳмуд САТТОРОВ — Абдулла Қодирий номидаги Тошкент Давлат маданият институтининг доценти, филология фанлари номзоди, «Миркарим Осим», «Олис юлдузлар жилоси», «Ватан осмони» китобларининг муаллифи, бадний ва адабий-таниқий асарлар таржимони.

топилганига шукур қиль, шу ҳам аслида йўқ эди, дадаңг бозордан келтири, дея мақкор буюмининг «нархи оширилади», «баҳоси-қадри кўтирилади». Наҳ урма, ношукор бўлма, нағсингни тий, қабилида ёшлиқдан қаноат одоби тарбияланни борилади.

6. Ҳисобини билмаган, ҳамендан айрилар. Ҳамма нарсада река, ҳисоб-китоб, тежкамкорлик керак. Ҳисоб-китобчилик, режалилини кичин ҳиссадан катта давлат, бисот, бойлик келтиради. Оғзи очи, ландовур, ҳисобини билмаган киши ҳамендан жудо бўлиши тайин. Режисзил, истроғарчилик мулкнинг заводлидир.

7. Етиб еганга тог чидамайди. Бу ибора юқоридагининг мантиқий давоми бўлиб, давлатнинг ҳар қанча мўл бўлмасин, уни сарф қиларкансан, албатта ўрини-

асалчининг шикоати мевасидир. У қимматбаҳо маҳсулот. Бол-асал қадимдан қадри-қиммати баланд таом саналган. Бирор бол кўп бўлгани жойда албатта аэропорт. Туз эса дарё, саҳро, тог тузи бўлишидан қатъий назар, кўплиги, табиий маъжуд нейматлиги, оз ишлатилиши жижатидан аэропорт. Бўлган. Бирор йўқ жойда шу оддий туз ҳам қимматлиги таъкидланиши билан бозор молдан ташҳари жой, мавсуми ва маҳсулотга боғлиqligi кўзда тутиляпти. Кўчма маъноси истаган буюмга, одамга, хотин-қизларга нисбатан ишлатилиб келинади.

11. Туз бир танга, қани бир танга, туюн минг танга, маън минг танга. Бу маън бозорнинг аэропорт-қимматлигидан ташҳари, инсоннинг имкон даражаси ҳақида маъ-

асалчининг шикоати мевасидир. У қимматбаҳо маҳсулот. Бол-асал қадимдан қадри-қиммати баланд таом саналган. Бирор бол кўп бўлгани жойда албатта аэропорт. Туз эса дарё, саҳро, тог тузи бўлишидан қатъий назар, кўплиги, табиий маъжуд нейматлиги, оз ишлатилиши жижатидан аэропорт. Бўлган. Бирор йўқ жойда шу оддий туз ҳам қимматлиги таъкидланиши билан бозор молдан ташҳари жой, мавсуми ва маҳсулотга боғлиqligi кўзда тутиляпти. Кўчма маъноси истаган буюмга, одамга, хотин-қизларга нисбатан ишлатилиб келинади.

8. Емғирда от танлами, ҳайитда — қиз. Бунинг маъноси шуки, ёмғир ёғиб турганда ҳар қандай ҳар, тўрик от ҳам сийна-сарғиси товлини, учқур аргумоқ бўлиб кўринни мумкин. Бу пайтда отинг зотига ёки ёштига қараб ўтирилмайди. Ҳайитда қиз танлаш ҳам кишини (айниқса, ёш йигитни) чалгитади. Ҳайит (байрам) куни қизларнинг ҳамаси ҳам ясанинг тусанган, упа-элик суртган, ўсма-сурма-цилган, хина қўйган, гўзал либосларга бурканган бўлди. Байрамдан ўзга кунларда барча одам зоти каби қизлар ҳам табиий гўзаликварица кўринадилар. Мана шу-сабаб, алҳол, машайхлар ушбу маъолни қолдириб кеттади.

9. Ҳафтада бир бозор, уни ҳам ёмғир бузар. Бу жумла бечора, камбагал дехонинг кўнгил изҳори бўлиб, ҳафтасига бир кела-диган бозордан чамасидаги наф кўролмаган одамнинг пуштамон-армонидир. Иборанинг кўума маъноси узоқ режалаштириб юринган ишнинг фавкулодда тўқицлар билан амалга ошмай қолганидан ранжиҳи ҳолатини англатади. Муқобили: ойда-йилда бир бозор, уни ҳам ёмғир бузар. Мен ўтирика ва тушдими ой ойдин бўлди ва ёхазо.

10. Бир жойда бол аэропорт, йўқ жойда туз қиммат. Бол асаларининг узоқ, заҳматли, оқилона меҳнати ва

сийсий омади тугаган, фаол умри поёнига етагетган инсон образи гавдаланиди. Туслуқ руҳдаги маъноси: одам бозорга боряпти, умид, ишонч, ялниж катта. Мол бозордан қайтди. Ишонч йўқодди. Умид сўнди, илинж.

13. Бозор-ўчар. Бозор кўтарилиши, гала-ғовур, олемон, ўт-олов, ҳаракат, дарё, денгиз, ўйгоцлик, тўлқин, шиддат маъноларини ўзиди музаккансантариган. Ҳалдимиз «Болалик ўз бозор» дегандা бу хонадонинг сершовқилини сиру синоатдан узоқлиги, ўйгоцлиги, доним ҳаракатиданги, истиқбали борлигини назарда тутади. Бозор бир кўлиб кўтарилиши, ёнғинг айланаб, сўн аста-секин тутаб сунади. Оқибат ўчади. Шунинг учун ҳам «бозор-ўчар» дейилади. Одатда ҳақ бу иборани қўллабандга жой маъноси эмас, шу манзилдан қилинадиган ҳарид, тириклини майнаю востиасини назарда тутади. Бозор-ўчар ёниш ва сўниш ўйғониш ва ўйқува чўмиш, тириклини вўлни маъноларида ҳам ишлатилидади.

14. Гадой аразласа, тўрвасига зиён. Одатда гадой ўз номи билан гадой. У аразламайди. Берганингизга шукур қилиб, дуо қилиб, йўлида давом этади. Бирор ҳамонки шундай мақор бор экан, гадойлар ҳам аразлаб, ноз-у ҳархаша қилиб тураркан. Бу ўрнада ўзига, бола-чақасидаги қилинадиган ҳарид. Тўрвасига зиён келтиради. Тўрваси тўлмай, обғидан қарип, саргардон кезаверади. Кўчма маъноси: мутъе, тобе одам устидан ёқим, ўқтам одамнинг киноя билан кулиши, масхара қилиши. Ота ҳимматига қоницмаган иш шукур фарзандла, меростга қўзи тўймаган қариндошуруг, бола-чақаларга нисбатан ҳам бу нақл ишлатилиб келинади.

15. Гадой нарса топса, ҳалта тополмас. Мири кам дунё. Бирини топсанг, бирини то-тойламайди. Юқоридаги иборага мазмун жижатидан ячин, Гадой-гадойи, омади чопиб, қўлнига садақа тушиб, чангали ҳам ҳам бор. Одатда, қўли қисқалик қилиб, чорасиз қилиб, уксинганда инсон оиласига, бола-чақасига, ҳатто ўзига ўзи ҳам бу қадимий иборани ишлатади.

16. Камбагални туйнинг устида ит қопади. Камбагал омади юришиб, тугая миниб қўодди. Бирор баҳтигининг кетгани шундаки, шунча баҳдабат, баҳанд, юқас жонивор — туйнинг устида ҳам уни ит талади, қопди! Камбагалнинг пешонаси курсин. Кўрган куни курсин. Бу иборанинг муқобили сифатида «Насиб этса, келур шому Ироқни, насиб этмаса, кетур қопу қабодин» нақли ҳам қўлланилади...

МУАССИС: Узбекистон

Республикаси Алоқа
Вазирлиги

Бош мұхаррир:

Шодмон ОТАБЕК

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Шуҳрат ЖАББОР

Анатолий КУДИНОВ

Мирпўлат МИРЗО

Тоҳир РАҲИМОВ

Ислом УСМОНОВ

(бош мұхаррир
ўринбосари)

Екубжон
ХУЖАМБЕРДИЕВ
Бобохон ШАРИПОВ

ЖАМОАТЧИЛИК
КЕНГАШИ:

Бўривой АҲМЕДОВ

Воҳид АЪЗАМОВ

Билол АМИНОВ

Шоҳруҳ АҚБАРОВ

Сайдмаҳмуд

АҚБАРОВ

Мәҳмонкул

ИСЛОМҚУЛОВ

Жамол ҚАМОЛ

Тўлқин

ЛУТФУЛЛАЕВ

Сафар ОСТОНОВ

Еқуббек

ЯҚВАЛХУЖАЕВ

Нурали ҚОБУЛ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000,
Тошкент-35, А. Толстой кўчи-
си, 1.

Телефонлар: 32-38-42,
32-35-29, 44-29-09.

Индекс: 64600.
ЖУМА КУНЛАРИ ЧИ-
КАДИ.

Мұхаррирнітта келган қўл-
безмалар (2 оралық, 5
бетдан ошмаслиғи лозим) за-
суратлар муаллифларга қай-
тарилмайды. Мәқолалардаги
ғикр-мулоҳазалар, келти-
рилган факт на рақамлар
масъулнити муаллифлар
зиммасидадыр.

Узбекистон Республикаси
«Шарқ» нашриёт-матбаачи-
лик концернининг босмахона-
саси. Тошкент шаҳри, Ле-
нинград кўчиси, 32.

Буюртма № Г-105.
22890 нусхада босилди.

1 2 3 4 5 6

(Давоми бор)